

ГУСИНООЗЁРСК
ХОТЫН
НОНИНУУД

«МОСКВА-
ХАРГАНА»
ПРОЕКТ
ТУХАЙ

«БУРГАСТАЙНГАА ГОЛ
ДЭЭРЭ БУШУУ ЖОРОО
МОРИТОЙБДАА»

burunen.ru

2020 оной
ноябрийн 6,
№48 (48)

Долоон хоног бүрийн ниитэ-улас түрын сонин

Буряад **ҮНЭН**

**ХҮНДЭТЭ СЭЛЭНГЭ АЙМАГЫ, БУРЯАД УЛАСЫ,
РОССИ ГҮРНЫ АРАД ЗОН!**

Та бүгэдэнөө үндэсын эб нэгдэлы үдэрөөр амаршалнаб!
Олон зуун жэлы заншалтай энэ үдэр бидэ бүгэды нэгэдүүлнэ,
баяр омогорхол түрүүлнэ!

Сэлэнгэ аймагы арад зон, нягтаранги байдал, ниитэ үндэстэны
эблэрэл, бүтээн байгуулалтын элшэ - манай аймагай ба Буряад
Уласай эршэты салбаран хугжэдын нухэсэл болоно.

Хүндэтэ нютагаархид, та бүгэдэндөө эрүүл мэндэг, сэдхэлы
дулааныг, ажалдатнай амжалта үнэн зүрхэнөөсөө хүсэнэб!

**«УВАЖАЕМЫЕ ЖИТЕЛИ СЕЛЕНГИНСКОГО РАЙОНА!
УВАЖАЕМЫЕ ЗЕМЛЯКИ!»**

От имени районного Совета депутатов и от себя лично, поздравляю
Вас с государственным праздником, с Днём народного единства!

Россия - это многонациональная страна, в котором проживают
около 200 народов и народностей, которые живут в дружбе и
уважении друг к другу, которые чтят культуру и традиции друг друга!
Той сплоченностью мы и гордимся, это наше достояние, которое нам
завещали наши предки, и которое мы обязаны бережно хранить!

От всей души желаю Вам крепкого здоровья, благополучия,
взаимопонимания, уверенности в завтрашнем дне и успехов во всех
начинаниях!

С праздником уважаемые земляки!»

ИЛААЛТЫН ХАРГЫ

Эхын цайхан уурагаас

Эхилдэг емдээ энэ наца

Эцэгын гэры үүдэнээс

Эхилдэг емдээ холын харгы

Үнгэрсэн долоон хоног
цоо Ульяновск хотодо Росси
гүрны боксоор эхэнэрнүүды
чемпионат больжо дүүрээ.
Манай Ноехон нютагы баца-
ган Москва хоты түлөөлжэ
гарсан. Дулма Лумбунова
түрүү суури эзэлжэ, Ород
Уласы чемпион (аварга) бо-
лобо...

(Үргэлжэлын
4-ть нюурта)

ҮВЧЭНТЭНЫ ЧЭРЭХ

Хамчаг ханяаданда нэрвэгдэж, гэртээ эмчлэгэ гарж байсан зон ковид үвчэнтэны чэрэх тусхай такси дуудах аргаты болоо. Энээн тухай Буриад Уласы Толгойлогч Алексей Цыденов дуулгаа.

- Саяар цагта ханяасан, үвэсцэн зоноо чэрэх тусхай такси нээхэмнэй. Гэртээ эмчлэгэ, арга гарж байсан зоноо басал шэнжэлэх, томографи хийх хэрэгтү болодог. Хүн бүхэндэ өөрын үнчийн унаа үгы, түрил гаралаач дуудахань аргагүй, басал ниитын трамвай, автобус хэрэгэлж болгүй - хоруулты. Энэл учараас тусхай такси нээх шийдхэвэр автаа, - гээд, Алексей Цыденов тэмдэглээ.

Гэхты хамта олон хүүхэдтү гэр бүлэнүүд, насты зон энэ таксигаар хүнгэлэлтэтыгөөр явах ээрэгтү. Ковид үвчэнтэны чэрэх таксигтү түлвэри ниитын автобус, трамвайн үнэ цэнтү адлирхуу байхаар хараалагдана. Эндэ хүдэлэх жоолоочодто салын түлэгдэж, авто-унаануудын цаг үргэлж угаагдаж, цэвэрлэгдэж байх ем. Үшөө тэгэхэдэ таксидэ хэрэглэгдэх унаануудтү түлишын мүнгэн уласымнай сангаас түлэгдэх. Үнчийн унааты ажал хүдэлмэригүи зон эндэ ерж ажалхад болоно.

Бэлигто ЦЫРЕНДОРЖИЕВ

ГОРЬТЫ ДЭМЖЭЛГЭ

Олон хүүхэдтү гэр бүлэнүүдтэ 450 мянган түхэриг мүнгэн тэдхэмж түлэгдэнэ. Ороды Холбоото Уласы Засагы газар энэ хэрэгтэ 5,5 миллиард түхэриг гаргашалхань. Гүрэны мүнгэн тэдхэмж гэр байра урьсаламжийн аргаар авасан олон хүүхэдтү айлнуудта түлэгдэнэ гээд, Буриад Уласы Ниигэмы хамгаалгын яамын мэргэжэлтэд дуулгана.

Гэхэ зуура энэ мүнгэ айл бүхэндэ түлэгдэхгүй. Тогтоолы ёсоор, 2019 оны январийн 1-ээс хойш гурваас олон хүүхэдтү болосон хүнүүдтэ тусаламж үзүүлэгдэнэ. Мүнөөдэры байдлааар, манай уласта 79 гэр бүлэ иим тэдхэмж аванхай байн. Үшөө тэгэхэд 21 хүнү мэдүүлгэнүүд бүридхэлд автаж, саяын цагта тусаламж үзүүлэгдэх. Жуулийн ёсоор иим тэдхэмж авах эрхэты зон урьсаламж авасан банкдаа очож, мэдүүлгэ бичэх ээрэгтү.

«Бидэ энэ мүнгэн тэдхэмж жэлы эхиндэ аваа сэмди. Гүрэн түрэмнэй залуучууддаа тусалж байхадань баярланады. Энэ мүнгөөр гэр байра авасан банкын урьсаламж хүцэд дүүрэн хааж, баярты жаргалты яванав. Би нэгэ хувуунты, эрхээн хоёр бацагдты. Иим тэдхэмж үзүүлэгдэнэ гэж дуулаагүй яваа сэмди. Эжиим хонходож, олон хүүхэдтү айлуудта иимэ мүнгэ түлэгдэж эхилэнхэй гэж намда дуулгаа сэн, - гээд, Улаан-Үдэд ажасуудаг Таисья Хишектеева баяраараа хуваалцаа. - Бүхыдөө манай гэр бүлэдэ гүрэмнэй 1 сая 250 мянган түхэриг тусаламж үзүүлээ. Тэрэ тоодо АИЖК гэсэн гүрэны программада хаваадаж, 350 мянган түхэриг аваа сэмди, удаань ехэ бацаганыгаа түрэхэд, эхын капиталы 450 мянган түхэригтү хүртөө бэлэйдэ. Энгэжэл гүрэныгөө тусаар өөрын гэртү болооды».

Байгч оны эхинээс Ороды Холбоото Улас дотор олон үри хүүхэдтү 12 мянган гэр бүлэдэ иимэ тусаламж үзүүлэгдээ, бүхыдөө энэ хэрэгтэ 35 миллиард түхэриг гаргашалагдана.

Бэлигто ЦЫРЕНДОРЖИЕВ

АЛАС ДУРНАДА - АШАГТЫ

Ороды Холбоото Уласы Юрэнхылэгчийн тогтоолоор Буриад Улас Алас Дурнын федеральна тойрогы бүридэлд оруулагдасаар хоёр жэл үнгэрвэ. Энэ болзорто Буриад Уласта үзүүлэгдэсэн дэмжэлгэ, туйлалтанууд тухай уласы хүтэлбэрилэгч Алексей Цыденов «Бурятия» теле-сувагта интервью үгэхэдөө хөөрвэ.

- Энэ дэмжэлгын ачаар хийгдэсэн ажалы иимэ үрэ дүн бидэнэр хүлээгээгүйдэ гэж тэмдэглэх хэрэгтү. Нэгэдтөөр, эрхэ-тэды дэмжэх ниигэмы салварид ехэхэн тэдхэмж үзүүлэгдээ. Буриад Уласта гурвадахь хүүхэдтү болосон гэр бүлэнүүдтэ тэдхэмжэ түлэгдэдэггүй байгаа. Алас Дурнын федеральна тойрогто оруулагдасан сагаас хойш гурвадты хүүхэдтү болосон гэр бүлэнүүд хүүхэдтү гурваты болотор сара бүхэн 12 мянган түхэриг авана. Бүхэроссийн «Эхын капитал» гадна, Алас Дурнын «Эхын капитал» нэмэгдээ. Байгч ондо хоёрдохь хүүхэдтү болосон бүлэнүүдтэ хамта дээрээ 800 мянган түхэригөөс дээш мүнгэ түлэгдэнэ. Энэнь горьты нэмэлт, - гэж уласы хүтэлбэрилэгш тэмдэглээ.

Гэхты хамта түрүүчийнхигээ хүүхэдтүтү болосон, али үргэж авасан Буриад Уласы бүхы гэр бүлэнүүдтэ 24 мянган түхэригөөс дээш мүнгэ нэгэ доро түлэгдэх тэдхэмж Алас Дурнын тойрогы үшөө нэгэ дэмжэлгэ болоно.

НИИГЭМЫ САЛВАРЫ ХҮГЖӨӨЛГЭ

Буриад Уласы ниигэмы салвари хүгжөөлгэд Юрэнхылэгчийн Алас Дурнын тэдхэмж горьты хуваа оруулна. 2019-2021 онуудта тэдхэмжийн хэмжээнд 6,8 миллиард түхэригтү 113 хэмжээ явуулганууд бээлүүлэгдэх.

Тэдэны эхэнтү хувинь мүнөө хийгдээд байн. Эмчэлгын эмхинүүд, хүүхэдтү цэцэрлигүүд, сургуулинууд, нэмэлтэ суралсалы түвүүд, дунда мэргэжэлы сургуулинууд, тамиры талмайнууд, соёлы байшангууд баригдаа, засабарилгадаа, элүүры хамгаалгын 32 эмхидэ, дунда мэргэжэлы 16 сургуулида тоног хэрэгсэлнүүд шэнэлэгдээ. Хүүхэдтү эдиршүүлы тамиры «Золотой Дракон» гэсэн сургуулида засаварилга хийгдээ, трамвайн явах харгынуд засаварилгадаа, 15 трамвай худалдан автаа, гиир үргэлгын спортын «Шанс» болон биатлоны «Снежинка» түвүүд байшануудтү болоо.

Байгч ондо Буриад Уласта 22 шэнэ автобус ерэнхэй. Аймагуудта 30-аас дээш фельдшерск-акушерск пунктнууд болон амбулаторинууд баригдана. Тэгэхэдэ Новоселенгинск сууринда - сургуули, Северобайкальск хотодо - техникумы хамтын байра, Сагаан-Нуурта - соёлы түв, үшөө тамиры талмайнууд, Ядерна эмчэлгын түв баригдана. Тулалдаанууды уласы түв, Хиагта хотодо хүүхэдтү цэцэрлиг бо-

лон бусадч барилганууд эхилэнхэй.

- Энэ объектнууд ажасуугчады цаашант ажабайдалд удха шанарты. Спортын, эрүүл мэндын талаас. Иимэ шийдхэвэрийн түлөө Владимир Владимировичта баяр хүргэнэв. Ажабайдалы бүхы салваринуудта иимэ ехэ дэмжэлгэ үзүүлэгдэнэ. Хоёр жэлы туршад нэмэлтэ тэдхэмжэд хүртэнэдэ, - гэж Алексей Цыденов онсолло.

МҮНГЭ ХҮРЭНГЭ ОРУУЛАЛГА БОЛОН АЛАС ДУРНЫН ГЕКТАР

«Алас Дурнын гектар» гэсэн программаар Буриад Уласта 1,7 мянгаас дээш хүн түлвэригүи ашаглахаар газар авасан байн. Тэдэны эхэнтинь гэр барих зорилготы. Жэл болгүй болзорто «Алас Дурнын ипотеке» гэсэн программаар 1300 бүлэ гэртү болоо, гэрыгээ байдал сайжаруулаа.

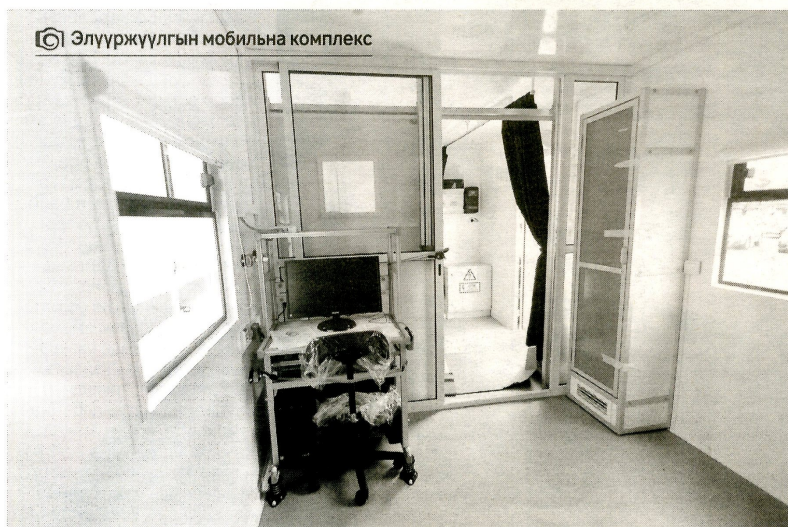
Буриад Уласы эды засагы хүгжэлтэ Алас Дурнын, тэрэ тоодо уридчалсан хүгжэлтын дэвисхэрнүүдтү (ТОР) тэдхэмж эрчэдүүлэх гэж хараалагданхай. Мүнөө «Бурятия» гэсэн ТОР-то 6,6 миллиард түхэриг оруулж, зургаан резидентнүүд түсэлнүүдээ бээлүүлнэ. 1000-аас дээш ажалы суури байгуулагдахаар түсэлбэгдэнэ. Тэгэхэд инвесторнүүдтэ хангалгын байгууламжийн дэмжэлгэ үзүүлэх арга хараалагданхай.

- Эндэ жишээ болон манай «Озёрный» ГОК ажалаа явуулна. Энэ эмхи удаан цагта хүдлөөгүй, тэрээн тухай олон дахин хэлэгдээ. Хари Буриад Уласы Алас Дурнын федеральна тойрогы бүридэлд оруулагдахад, гадаадахь инфраструктурада тэдхэмж үзүүлэх арга хараалагдана. «Озёрный» ГОК эмхийн хүгжэлтэд 70 миллиард түхэриг мүнгэ хүрэнгэ оруулха хэрэгтү. Үшөө тэгэхэд нэмэлтэ 12 миллиард түхэриг гадаадахь хангалгын байгууламжад - зайн гал, усны сужаанууд болон бусадта. Мүнгэ хүрэнгэ оруулха бүхы хэмжээнээс 10% үү, али 7 миллиард федеральна бюджетээс инвестортэ дамжуулагдаа. Тэгэж бизнес-түсэб бээлүүлэгдэж эхилээ. Ажал эхилээ, мүнгэ хүрэнгэ оруулагч ашагта малтамал бэдэрж, газар сэндэх, тээсэлх талаар ажал явуулна, мүнөө руда олоборилотгодоно. Цаашаадаа комбинат баригдах, - гэж Алексей Цыденов хэлээ.

2024 он болотор, цаашаада 2035 он болотор Алас Дурнын ниигэмы-эды засагы хүгжэлтын Үндэсэн программа бээлүүлэгдэж, уласы хүгжэлтэд дэмжэлгэ үзүүлэгдэх. Программын хэмжээндэ Буриадта 2035 он болотор ниигэмы хангалгын байгууламжийн 550 объект баригдах, засаварилгагдах. Гэхты хамта Үндэсэн программада 20-оос дээшэ бюджетээс гадуур мүнгэ хүрэнгэ оруулалгын түсэлнүүд оруулагданхай.

«Буриад үнэн» мэдээсэлы алва

ГУСИНООЗЁРСК ХОТЫН ЁОНИНУУД МОБИЛЬНА КОМПЛЕКСЫН ТҮЛХЮУРБАРЮУЛАГДАБА

Элүүржүүлгын мобильна комплекс

Гусинозёрский аймагй больницада дамжуулжа, баяр ёһололой байдалда Буряадай Республикын юрэнхылэгшэ Алексей Цыденов мобильна медицинск комплексн түлхюур больницын ахамад врач Баир Бальжиновта Улаан-Удын түбэй талмай дээрэ барюулба.

Элүүр энхые хамгаалгын ороной национальна проект бэелүүлхэ талаар тусхай программн хараалхаар иимэ туһаламжа республикын 12 элүүры хам-

гаалгын эмхинүүдтэ дамжуулагдаһан байна. Республикын юрэнхылэгшын эндэ тэмдэглэһэнэй ёһоор, иимэ шэнэ, мобильна түхээрлэгнүүд юрын хүдөөгэй ажаһуугшадта хүрэгжэ, сэхэ тэндэнь үбшэ-хабшан элирүүлжэ, эмшэлэлгын талаар туһаламжа үзүүлжэ байханы лабтай гэжэ мэдүүлбэ.

Тийхэдэ энэ эмшэлэлгын комплекс түрүүшын бэшэ, юуб гэхэдэ энэ октябрь нарада үшөө энэл проект бэелүүлгын талаар бусадшыё тон шухала түхээрлэгнүүд больницада дамжуулагдаһан байна.

АЖАЛАЙ БОЛОН ДАЙШАЛХЫ ГАБШАГАЙ ДУРСАХААЛАЙ СЭСЭРЛИГ ТУШААГДАХАНЬ

Гусинозёрск хотын түбэй талмайһаа холо бэшэ оршодог газарта энэ зун-намарай үеэр ажалай болон дайшалхы габшагай дурсахалай сэсэрлиг шэнэлэгдэн баригдаһан байна. Мүнөө үедэ тэрэниие болбосон түхэлтэй болгожо, тушааха шатаданы орожо байнхай.

Сэхыень хэлэхэдэ, Гусинозёрск хотодо хүн зонй сэнгэжэ амарха газар олоншыё бэшэ юм. Тиймэһээл, хотын «Шахтёр» соёлой байшанһаа холо бэшэ оршодог газарта хотын захиргаанай сэсэрлиг барижа эхилхэдэ ажаһуугшад ехэл дэмжээ һэн. Мүнөө харахада, нээрээшыё еһотой хайн ажал эмхидхэжэ, хүнэй нанаанда таарама, олон зонй сүлөө сагта сэнгэхэ газар эм-

Гусинозёрскын ажалай болон дайшалхы габшагай сэсэрлиг

хидхээ гэжэ тэмдэглэлтэй. Ушарын гэхэдэ, эндэ үндэр табсан дээрэ сэрэгэй бронетранспортер, дайшалхы танк, артиллерийска үхэр буунууд табяатай юм. Наратай дулаан үдэрнүүдтэ хүн зон олоор эндэ ерэдэг болонхой, илангаяа заахан үхиүүд гүйдэжэ, иимэ дайшалхы зэр зэмсэг ха-

ража байһандаа баясажа, аһалдажа, наадажа байдга юм.

Госстормойжилнадзэрой түлөөлэгшэд, депутатууд, захиргаанай түлөөлэгшэд шалгалта ябуулжа, хүдэлмэрийн үндэр хэмжээндэ дүүргэгдэһэниие тэмдэглээ.

Солбон АЮШЕЕВ

«РОДНИЧОК» ТЕАТР ГРАН-ПРИДЭ ХҮРТЭБЭ

«В гостях у принцессы Алтанхайша – Золотые ножницы» гэхэн конкурсн дүнгүүд хаяхан согсологдобо. «Аистёнок» гэхэн жүжэг дурадхана «Родничок» гэжэ Гусинозёрскын хүүхэлдэйн театр эрхим гэжэ мэдэрэгдэн, Гран-При дипломдо хүртөө.

Тэрээнһээ гадуур театрай эдир жүжэгшэд «Зүжэгэй эрхим сценорафии», «Эрхим режиссерско ажал», «Эрхим сценическа костюмууд» гэхэн номинацида шалгараа, харин Анастасия Чултумова – «Актерой эрхим ажал», Мария Чубарова – «Эгээн налгай гүйсэдхэгшэ» гэхэн шангуудта хүртэһэн байна. Илажа гарагшадта Буряадай Республикын соёлой яамай, Республикын арадай уран бэлигтэнэй түбэй зүгһөө тусхай шангууд баяр ёһололой байдалда барюулагдаха байна.

Дэлхэйн сониноос МАНАЙ ХҮВҮҮН АМЕРИКЭДЭ ШАЛГАРАА

Буриады үлгэр домог дээр үндэсэлж буулгагдасан «Манзан Гүрмэ төөдэй» гэсэн мультфильм Америкэдэ болосон урилдааны гол шанда хүртээ. «Дэлхэйн хамаг гүрэнүүдэ зуу гаран түлөөлэгчд оролцож, бэлэсцэн ажалаа олоны анхаралда дурадхасан байн», - гээд, энэ мультфильм найруулж буулгасан Олег Юмов хөөрэнэ.

Арван таван минутын туршад үргэлжэлсэн богонихон хүүхэлдэйн кино дээр үнчэн үхивүүгы санаа бодол, үдэр бүрийн бэрхчээлнүүд, хүны насанда эжиин нүлөө ямар бэ гэсэн гүнзэгы ороё асуудалнууд харуулагданхай. Гол дүрэнүүдын нэгэн Манзан Гүрмэ хадаа Буриадай бөө мүргэлэы эхи тависан эди шэдиты бурхан ем. Буриад арады үлгэр домогууд дээр түшэлгэн буулгагдасан мультфильм Интернет сувагуудаар харж болох.

«Найдал» гэсэн буриад жасын студийн буулгасан мультфильм зохёолгод олон зон оролцоо. Тэдэны тоод найруулагчнар Александр Наговицын Сергей Степанов хоёр, уран зураач Александр Дугаров, аниматорнууд Александр Ламуев, Дамдин Цыбиков, Баир Бандеев, Александр Беляев гэгчд болоно. Хүгжэмын Сарантуяа Жалцанова зохёогоо. Тэгэхэдэ Янжима Ивахинова, Есуна Дугарова, Валентина Патаева гэгчд буриад хэлэны орчуулгын хийлцэж үгөө.

Энэ хүүхэлдэйн кино Буриад Уласы Толгойлогчийн болон Засагы газары Захиргааны Үндэсэтэны хэрэгүүды ба эрхэтэды үүсхэл хүгжөөлгын хорооны грантын мүнгэн тусаламжаар буулгагдаа.

Бэлигто ЦЫРЕНДОРЖИЕВ

ИЛАЛТЫН ХАРГЫ

(Эхинь 1-ть нюурта)...

Бэдин, ноехонысид, ба-
цаганыгаа түлөө санаагаа
зовожо, унтаха нойроо мар-
таад, хэдэн үдэр мұрысөө
хараабди.

Дулма бацаган 1997 ондо Ноёхон нутагтаа Георгий Раднаевич Цыпилма Бадмаевна Лумбуновтны бүлэдэ одхон бацаганы түрөө. Авань ехэ бэрхэ барилгачан, нутаг цогоо гудамжа болтор хэдэн олон гэрнүүдэ барьяа. Хүүхэныгэ гурватыхан байхад үзцөөд, наса бараа бэлэй. Цыпилма Бадмаевна эбты, ажалча бэрхэ бүлэдэ хүн болцон хадаа, бага балычар нацнаасаа ямарч ажаллаас тунхарингүй үндэгөө. Сургуулидаа соржо байхдааа ехэ бэрхэ тамирчан байгаа, волейбол, баскетбол наасха, сургуулиингаа, аймагы цуглуулагдамал команд бүридэлдэ оржо, үр дүнтгөөрөө наастаг сэн. Тэрнээс гадна гоё сайханаар дуулдаг, "Цууря", "Сэлэнгэ" ансамбльнуудта сопрано хоолойгоороо хүн зонь зүрхэ сэдхэл хүдэлгэдэг бэлэй. Гурван хүүхэдэ хүн болгохо гэжэ үдэр шүни илгангүй ООО "Мэньгэн" хүтэлбэрилгэчэ байхадаа бөөг гамнангүй энэ наснаасаа хачааса бэлэй.

Найматайхан дүүгээ Дарима эгзгэчн Улаан Үдэдэ ажасудал хадаа аваад, 4-ти ангида оруулаа. Хүдөөгй заахан, ород хэлэч мэдкүй байаган нилээхэн хэм үзээ дээ. Цогтоо сордог хүүхэдэн нилээхэн баскы санаа, наадалдаг байгаа. Зарим тээшээ: "Сургуульдаа очкуйб", -гэж үйлдэг байгаа. Тэхэдэн Дарима баавяйны түлтиж гаргаад: "Сургуульд сороогүй ханай хэн болхоч" гэж хэлээд, өөрөө хойноосгомы үйлдэг бэлэйб, гэжэ

мүнөө санан хөөрэнэ. "Хэл хүндэ хүчэр цагы үзээбди дээ, мүнэг алтагы туляабди. Тэггэч бэл бээе чангаар барьяд, дүү бацаганаа хүн болгохонмай нангин уялга гээд авгайтыгаа чадал зэргээрээ оролдодог бэлээбди" - гэжэ мүнөө хөөрнэ. Махад үндөө байжа хони нолеа үдхэжэ, түрэл тоонтоосомнай хүцэ чадал нэмээжэ Зоригто авгайгмай байдаг сан.

Дү бацаганаа яжа бээ
аршалдаг болгоохо гээчэб
гэжэ Дарима санаата болдог
байгаа.

Сайгад.

Нэгтгэл нутагынгаа тхэк-
вондоогоор соригчо мэдээж
рэппер Сергей Биликтуевты
уйлцэндэ уулзаад Дулмы со-
рихын дурадхаа бэлэй.Тэ-
хэд бацагамнай 5-ти ангиин
сурагча сэн.

Дулмын түрүүчын тамиры

алхамууд эндээс эхиты. Хоёр
жэл сороод мурысөөндэ
хаваадажа, суринууды эзэл-
дэг болоо. Энээндээ ехэ
урмашан, үшөө үндэр ам-
жалтанууды туйлаха гэсэн
зорилго урдаа тавяад бэрэ
ехээр оролдодог болоо.

19 сургуулийн юсэти анги дүүргээд ВСГУТУ-ын колледж соржо дүүргээ. Эндэ сорсон жэлнүүдтээ үнөөхил тамирынгаа сорилго хий-

жэ мурысөөндэ хаваадажа
Россиин кубогы олон дахин
илагча ба чемпионудуды су-
ури эзэлээ.

2013 ондо Европын аварга болоод, тхэквондогоор Россиин тамиры мастер болоо.

Энэ колледжоо дүүргээд Москва хото ошчо РГУФК (Российский Государственный Университет Физической Культуры) тхэквондогы

факультетдэ ороо. Эндээ соржо байхадаа басал элдэвн мурьсөөндө хаваадаха, бээ нэгч гамнангүй со-рихо. “Үдэшэндөө унахын наадты болоод ердэгсэн” - гэж баавайн хөөрэнэ. 2-ти курсанда кикбоксингын факультетдэ оржо, мүнөө одоол ёсты тамирчан: санс-наа бэлүүлж чададаг, ем болгоноо эмхи гурымтыгаар хийдэг, өөртөө ехэ эрил-тэ тавидаг, амжалта дээр тогтонгүй, үдэр бүри бэлиг чадабарая дээшлүүлдэг. Дулмын доцоо үшөөл нэгэ ем дутуу шэнги байгаад, боксоор бэээ соридог боло-бо. Түүрүүчин соригчо Бата Батуев ниилээхэн емэндэ соргоод, Дулмада ехэ шэн зориг нэмээгэ, “гэдэргээ сухиртагуй, эрмэлзэл ехэты, үсэд нэтэрүү байнач - боксоор ехэхэн амжалта туйлахач даа”, гэж хүч ча-дал нэмээдэгсэн. Боксоор Алас Дурны мурьсөөндэ илажа гараа, 2020 ондо Мос-квагы аварга болоод, Рос-сийн чемпионатда мурьсхэ болоо сэн.

Кикбоксингын факультетд сөрж байхдаа энгэрт тамираараа басал элдэв шатын мурысөөнүүдт хаваадаг байгаа. Кикбоксингоор Россиян илагча ба суринауды эзэлдэг сэн. Кикбоксингоор дэлхийн чемпионаты мүнхэн медальда хүртээд, Россиян Улс хоорондын мастер гэсэн нэгэ зэргэты болоо бэлэй.

Энэ Ород Уласы чемпи-
онатад хаваадахын түлөө
сорилго гээчи хэвэр хийдэг
сэн: нилээхэн хүлсөө адха,
нилээхэн хүчээ гаргаа. Ко-
вид үбчэны дэлгэржэ бай-
хад тамирынгаа танхим цоо
бүхли зондоо хонон үнжэн
тасалгаряагүйгөөр бэлс-
лэ хийдэгсэн. Боксоор б
кикбоксингоор Владимир
Турченко сорижо, үндэр
амжилтанууды туйлуулаа.
Харин Россиян мурьсөөндэ
эзэ соригчинь үвсөөд
байхад, Ород Уласы суглуу-
лагдамал командын боксо-
ор соригчо Альберт Мутали-
бов сорсон ем.

Хүлээ торгоонгүй,
хүсэлөө тогтонгүй урдаа
тавьсан зорилгоо яавач
дүүргэдэг хадаал Дулмам-
най Ород Уласы аварга
больжо, илалтынь мүчэхэн
тамиры орьёл дээрэ ялалза-
жа эхилээ.

Арюухан Дулма баца-
ганаа алтан медаль ава-
сандань арга гүй ехээр
баярлажа амаршалнабди
үнэн зүрхэнөөсөө! Ошо
олон үндэр даваа үсэдөөр
дабан гархынэ үргэн тоон
но нютгаархидань үнэн
зүрхэнөөсөө хүсэнэбди!

Галина БАДАРЕЕВА

«МОСКВА-ХАРГАНА» ПРОЕКТ ТУХАЙ

Октябрийн 4 –ноо октябрийн 12 болотор Харгана нутагтаа 22 хүн Москва хотоор аяншалжа эрээбди. Аяншалгагдай ехэнхинь наһанайнгаа амаралтада гараһан хүнүүд ошоо. «Открывая двери, открываем сердца» гэжэ проектэ хабаадалсажа, нутагаархимнай Москва хотоор аяншалжа эрхэтэй болоо нэн. Август нарада 21 москвичууд Харгана нутагтамнай ержэ, юһэн үдэрэй туршада айл айлаар байрлажа, нутагаймнай, Сэлэнгын аймагай ба Улаан Үдэ хотоор, Ивалгын, Тамчийн дасанаар ябажа, хүн зоной байдалтай танилсаа. Тиигээд бидэ наһарайнгаа ажал дүүргэжэ, Москва хото руу аяншалхаяа хараабди. «Домодедово» аэропорт дээрэ москвичнууднай ород арадай ёһо заншалаар бариһан хилээмэ дабһаар бидэнээ угтажа абаад, айл айлаараа байрадаа оруула.

Энэ 9 үдэр соо Москва хотын түүхтэй, москвичнуудай гэр байдалтайн танилсаабди. Нэн түрүүн Росси гүрэнэй гол газарта – Улаан талмайда – ошоожо, һонирхолтой экскурси болоо, буряад хубсаһаа үмдэжэ, селфи хэжэ, еохороо хатараабди. Москва хотомнай ехэл гое, сэбэрхэн, модо тарималнууд ба сэгсгүүд соо умбажа байдаг хото байна. Манай гүрэнэй нийслэл хадаа түүхээр баян, түүхынь урбуулха гээ наа, саг ехэ хэрэгтэйл даа. Үдэр бүри ябагаар гу, алибаа теплоходоор, алибаа хоер дабхар автобусоор ябажа, һонирхолтой экскурсинууд болоо. «Хуушан Москвагаар» ябажа, һонин юмэнуудые хараабди: түүхэтэ гэрнүүд ба үйлсэнууд, хүшөөнүүд, фонтанууд. Бухы дэлхэй-

дэ мэдээжэ Третьяковская галерейдэ, «Аптекарский огород» гэжэ ботаническэ садта, «Музейный» музейдэ, ВДНХ – да, Москвагай музейдо ба океанариумда, Россиин сэрэгшэдэй Сүмэдэ мартагдашагүй экскурсинууд зурхэ сэдхэлымнай доһолгоожо, гайхуулжа байгаа. Россиин сэрэгшэдэй Сүмэ мүнөө жэл баригдажа, Илалтын 75 жэлэй ойдо зорюулагдажа, Буряадай мэдээжэ скульптор Даши Намдаков энэ сумын барилгада ехэ нүлөөгөө оруулһан байна. Тэрэ сүмэдэ нээгдэһэн Агууехэ дайнай музей ехэ хайшаагдаа. Аймшагтай хүндэ хүшэр дайнда хабаадаһан баабайнарайнгаа нэрэнүүдые оложо уншахадаа, зурхэ сэдхэл худэлжэ, нулимсаяа барижа болоогүй. Тиигээд омогор-

холтойшые, гашуудалтайшые байгаа даа.

Юһэн үдэрэй турша соо 4 дахин театрнуудта ошообди. Түрүүшын үдэртэ Образцовай хүүхэлдэйн театрта «Адам и Ева» гэжэ спектакль хараабди. Театрай фойе соо хүүхэлдэйн музей анхаралымнай татаа. Хожом үдэрнүүдтэ опереттын театрта «Любовь и голуби» гэжэ спектакль, Россиин Армиин театрта «Леди одного дня» гэжэ водевиль, МХАТ –да «Таня» гэжэ спектакль хараабди. «Вишневый сад» театральна студия «Рядовые» гэжэ спектаклийн премьерэдэ ошообди. Агууехэ дайнай үедэ юрын хүнүүд хүндэ хүшэр сагые хайшан гэжэ дабажа гараһаные харуулһа. Сэдхэл уярмаар актернууд рольнуудаа наадана.

Москвагаархимнай бидэнээ амаруулха, сэнгүүлхэ программатай байгаа. Нэгэ үдэр Клязьма мүрэн дээрэ абаашажа, катамаранаар ябаабди. Элдэб янзын мастер-класснуудые харуулаа. Илангаяа, скандинавска ябадал бидэндэ хайшаагдаа. Манай талаһаа Елена Бимбаевна еохор хатартай танилсуулжа, бултадаа хатараабди, дуунуудые дуулаабди. Нэгэ үдэр аквапарк ошожо, сауна, турецка баня, джаку-

зи, далайн дабһатай уһанда орожо, сэнгээбди. Хожомынь боулинг наадаабди.

Москвичнууднай эрэмдэг бээтэй хүнүүдтэ туһалдаг социальна центрэдэ бидэнээ абаашажа, һонирхолтой юмэнуудые харуулаа. Социальна центрин ажалтай, гэрэл зурагуудай ба уран гартанай выставкануудтай танилсаабди. Гэрэл зурагуудай выставкада Харганагаймнай хүнүүдые буряад заншалта хубсаһануудаар ороһон гэрэл зурагуудые хаража омогорхообди. Тиигээд элдэб ондоо яһатанай хубсаһадые үмдэжэ, фото-сессии хээбди.

Москва хотодо олон буряадууд ажаһуудаг. Тэрэ үдэр милицида хүдэлөөд, амаралтадаа гараад, мүнөө сагта хубсаһанай дизайнер боложо, өөрын ателье нээһэн Дарима Номинова-тай ба Москвагай финансово университетэй декан, «Международный туризм и гостиничный бизнес» кафедрин доцент Субанова Ольга Сергеевна-тай уулзалга болоо. Ольга Сергеевна Хитад гүрэнтэй ехэ холбоо харилсаатай ажал ябуулдаг. «Агентство стратегических инициатив» гэжэ проектэ хабаадалсадаг. Буряад ороноймнай басагадтай һонирхолтой хөөрөөн бо-

лоо. Бубеева Светлана Добчиновна Москва хотын Буряадай представительство-до уулзалгада хабаадаһан байна. Представительствын ажал тухай, аяншалжа ябахадаа, ямар юмэ хадужа абаабта, саашадаа проектуудые үргэлжэлүүлхэ гүт гэжэ хөөрэлдөөн болоо. Тиигээд «Орда» гэжэ ресторан соо Москвада ажаһуудаг Харгана нутагаархинаараа уулзалга болоо.

Москва хото ошожо, һонирхолтой уулзалганууд, хототой танилсалга, москвичнуудай ажабайдал хаража эрээбди. «Открывая двери, открываем сердца» гэжэ проектэ гол зорилгонь – гэр гэрээрээ андалдаан болоо. Тиимэһээ проект аяншалгагдагта нэгэшые түлбэриггүй, гансал харгынгаа мүнгэ түлэжэ бээлүүлэгдэ. Проект уда-ридагша Елена Алиевада, Елена Балжиевада, Дулма Содномовада, Светлана Добчиновнада ехэ баярые хүргэнэбди. Иимэ проектуудые бээлүүлжэ, үргэлжэлүүлхэ хэрэгтэй гэжэ наһанаб.

Татьяна Николаевна
РАДНАЕВА,
багшын ажалы ветеран,
Харгана нутаг

СЭРЭГШЫН ДУРАСХААЛДА АЮШЕЕВ ЦЫРЕТОР ЕШИЕВИЧ

Аюшеев Цыретор Ешиевич 1921 ондо Сэлэнгын аймагтай Жаргаланта нутагта Мунколайн Аюшин Ешиндэ ууган хүбүүн боложо түрэнхэн юм. Уг унгиинь хадаа Байгал далайн хойнохоо ерэнхэн булагад буярадуудай готол-буумал угай абаганууд омогтон боложо.

Нютагтамнай Мунколойн Аюшин-хидые бурсхантан гэдэг. Манай тутга Рынце гэж шанга бөө байһан юм. Наһа бараха дээрээ хүүбүүд,басагадаа,бэрээдээ харалсажа байхаб гэнэн ха. Мүнөөшье болотороо Рынце баабайдаа ошожо мүргэжэ байдагбди. Хара бага наһанһаан ажал хэжэ,халуун хүйтэниие үзэһэн байгаа гээшэл даа.

Эсэгэ хамгаалгын Агуухэ дайнай урда Жаргалантадамнай артель "Хубисхал" бии болобо. Тэрэ үедэ нютагаймнай зон элдэб ажалда ехэ бэрхэ байһан гээшэ. Хамтын алиш ажалые хэлсэһэн ха, түрэл артельда яһала нүлөө оруулһан байна.

Амгалан байһан ан совет газарта фашис Германи довтолон орожо, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайн эхилбэ. Июлиин 22-дохи 1941 ондо улаан сэргын албанда абтажа, 12-дахи миномётно батарейда наводчик боложо эхилээ. Цыретор Ешиевич Москва шадар байлдаанда түрүүшынхээ хабаадалсаа. Немецүүд дайнай эхиндэ танкунуудаар ба самолёдуудаар,мүн солдадуудаар олон. Фашистнуудай эзэлэн Европын бүхы орунуудай заводууд ба фабриканууд тэдэ-

эндэ хүдэлмэрилдэг хэн. Саашаал дайлдаһааар ябатарань, Цыретор Ешиевич Горький хотодо гурбан харын танково училищада хурахынь ябуулаа. Тэрээнээ дүүргээд, механик-водителээр хүдэлөө. Нэгэдэхи Донско гвардейскэ танково корпус Курск дугагай, Сталинградтай ехэ дайн байлдаанда хабаадалсаа. Орёл хотые абалгада шанга тулалдаан болоо. Эндэ баатаршалга харуулһанайнгаа түлөө Хоёрдохи шатын Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай орденоор шагнагдаа. Дайснай гурбан танка дүргөөһэн байгаа.

Саашаа Белорусиин газар дээрэ Минск шадар дайлаалсажа ябаад, 1943 оной ноябрыта шархатаад, госпитальда ороо.

Фашистануудай гэнтэ довтолон ороһон ушар манай ороние хүндэ

хүшэр байдалда оруулаа.

Гэбэшье, совет хүнүүд илалтадаа этигэжэ, эрэлхэг зоримтойгоор дайлалдадаг байгаа. Манай Эхэ ороной ниилсэлые яажаш наань эзэлхэ гэжэ немес фашистнууд эрмэлзэбэ. 1941оной намар орон тон ехэ гээлтэдэ оробошье, дайсан Москвада ойртожо ерэбэ. Тэрэ үедэ манай ниислэл хүрөөтээгөөр юрэ бусаар үзэгдэдэг. Гэрнүүдэй сонхонууд үдэшэндөө гэрэлтэдэггүй. Магазинай витринанууд элһэтэй мэшээгүүдээр бүтүүлэнхэй. Үйлсэнүүдээр хүн хомор. Нүниндөө хото соогуур патрульнуудай ябахань дуулдана. Москвагай зах газарнуудаар хамгаалгын бэхжүүлгэнүүдые барина. Москвагайхид танкануудай зам хааһан гүнзэги нубаг үдэр нүнигүй малтана. Бүхы оромной Москвагаа хамгаалба. Москва хамгаалагшад эрэлхэг баатарлиг ябадал олоор гаргаһан байна.

Фронт дээрэ сэргэшэдэй баатаршалга, дайсанай ара талада партизануудай баатаршалга, бүхы ороной баатарлиг ажал фашистнуудые Москвагай хажууда зогсоогоо хэн. 1941 ондо декабриин эхээр генерал Жуковай командовани доро совет сэргүүд ехэ довтолгодо орожо үзэнэ. Эндэ баатаршалга харуулһанайнгаа түлөө Жуковай медальда, Нэгэдэхи шатын Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай орденоор шагнагдаа.

Москвааһаа баруун тээшэнь намнаад, дайсанһаа хотонууд ба тосхонуудые сүлөөлһэн юм. Байлдаануудай болоһон газарта сохигдон

танканууд, томо буунууд, хэдэн арбаад мянган адуулһан гитлеровцууд үлэһэн байгаа.

Цыретор Ешиевич хүлөө шархатаад, госпитальдо эмшэлүүлээд, 1944 ондо нютагтаа бусажа ерээ. Бүхы наһаараа үрөөһэн хэмэл хүлтэй баарһан ябаа даа. Жаргалантада үшөө нэгэ дайнай ветеран Халзанов Бато Бальжиевич үрөөһэн хүлтэй хэн. Цыретор Батуха хоёрой хамгад гутал абаад, хубааж абадаг байгаа. "Бидэш мунгэндөө ехэ арбин байнабди даа,"- гээд энеэлдэгшэ бэлэй. 1942 оной май соо алуулаа гэжэ гэртхиндэнь саарһа ерээ бэлэй. Амиды бусаха заяатай байба. Нютагаа бусаад Очиржапова Анна Бадмаевнатай айл бүлэ боложо, гурбан үхибүүдые гарын ганзагада, хүлын дүрөөдэ хүргэжэ табиһан юм. Мүнөө аша эзэнэр, гуша, душэнэр олон болонхой даа. Жаргаланта нютагтаа хүндэтэй хүн байгаа. Түрэл Тельманайнгаа нэрэмжэтэ колхоздоо ажал хүдэлмэри эдэбхи хайнтайгаар ябуулха хэрэгтэй гэжэ үнэн зүрхэнһөө оролдодог хэн. Манай колхозой хүдэлмэришэд хүшэр хүндэ үеые дабажа, яһала һайн амжалтануудые туйлайһан. Олон жэлдэ Жаргалантынга отделеини эрхилэгшээр хүдэлһэн юм. Арад зондоо эхэ хүндэтэй хүн ябаа. Олон тоото юбилейнэ медальнуудта ба гэршэлһэн олон грамотануудта шагнагдаһан. Жэл бури Агуухэ Илалтын һайн үдэртэ гэр бүлөөрөө аша эзэнэрын гэрэл зурагуудынь омогорхон үргөөд ябадаг.

Жаргалма ДАНЗАНОВА,
ТОС «Соёл»

«БУРГАСТАЙНГАА ГОЛ ДЭЭРЭ БУШУУ ЖОРОО МОРИТОЙБДАА»

Олон хадын хормойдо, сэлгээ Сэлэнгэнээ хойшоо ая гангаар, набша сээсгээр, ой модоор бүрхөөгдэнэн Бургастайн гол дээр гурбан сэлээн байхан юм: Баруун Бургастай, Зүүн Бургастай, Дунда Бургастай.

Эдэ голнуудта Гутал Буумал угтай зон хони малаа үдхэжэ ажа нуудаг байгаа. Баруун Бургастайда- Согтынар, Зүүн Бургастайда- Жарбайтан, Дунда Бургастай, - Анжалай, Пиртаантан, Ханхайтан гээд, тиигээд мүн Сагаан- Жалга нутагта- Сахьяатан, Пусааданда- Унагантан, дабаанай сана Зүй нутагта - Ахинаатан, Мишуулхатан, Ламахайтан, Сэнгэтэн, Хабтуурхатан, Мориюхатан, Дэлэндэ- Роман- Зоригтотон байгаа.

Сагань юунһээ ороо юм
Сагаан далайн мананһаа.
Совет юунһээ болоо юм
Сэсэн түрэнэн Ленинһээ

(Арадай дуунһаа)

Бороонь юунһээ ороо юм
Байгал далайн мананһаа.
Большевик юунһээ болоо юм
Ворошиловой нуграалһаа.

1928 ондо Бургастайда «Улаан- Цыцык» гэжэ артель тогтоогдобо. Саашадаа 1930 онуудаар Загастайн сомондо олон заахан артельнууд бии болоно. Сагаан-Жалгада «Крупскийн» нэрэмжэтэ, Зүйдэ артель «Улаан-Ошон», Бургастайда колхоз им. Гергесова, хожомын колхоз им. «Разумова» гээд байгуулагдаа. 1937 ондо хоер артель им«Крупской» ба им«Разумова, тиигээд 1938 ондо артель «Улаан- Ошон» нэгдэжэ- артель «Коминтерн» нэрэтэй болоо. Хожомоо энэ колхоз Новосэлэнгын сомоной түблэлдэ орожо, Зүйн, Сагаан- Жалгын, Бургастайн зонууд артелиингаа центрие Бургастайда болгожо, тиишээ нүүнэн байна.

Анхан түрүү «Разумов» нэрэмжэтэ артелиин түрүүлэгшэ Раднаев Цырен-Доржо, «Коминтерн» артелиин Дабаев Санжа, тиихэдэ Будаев Пыл-Доржо Будаевич манай нутагай хүн олон зоной удамарша, түмэн зоной түрүү боложо ябаһан байна. 1913 ондо Бургастай нутагай Будаев Будын бүлэдэ түрэнэн. 1927 ондо Тамчийн долоон жэлэй нургуули дүүргэхэдэ, комсомолой гэшүүн боложо Загастайн уншалгын гэрэй даагшаар хүдэлжэ байхадаа, комсомолой секретаряар хунгагдahan байна. 1930 ондо аймагай комсомолой комитетэй пропагандистаар томилогдожо нэгэ жэл соо хүдэлөөд байхадаа, Улаан армид татагдажа, ахамад политрук нэрэ зэргэтэй болоо. 1932 ондо партиин гэшүүн болоно.Хожомоо 1935 ондо Бурят- Монголой хүдөө ажахын дээдэ нургуули дүүргэжэ, Сэлэнгын аймагай комсомолой секретариин орлогшоор томилогдоо. 1937 ондо Буряад-Монголой комсомолой хүдөөгэй залуушуулай таһагай даагша боложо, энэ ажалаа ехэ бэрхээр ябуулһан байна. 1941 оной июнь нарада Москва хотодо Буряад-Монголой талаһаа бүхы союзын хүдөө ажахын выставкада хабаадаа. Тэрэ выставкада

Пыл-Доржо Будаевич алтан медальда болон дипломдо хүртэхэ байгаад, тэрэ шангаа абаагүй юм, юундэб гэхэдэ агуу ехэ дайн эхилһэн байна. Сэлэнгын аймагай нэгэ дугаар секретаряар амжалтатай хүдэлһэнэй түлөө медальар шагнагдаа. 1946 ондо Буряад- Монголой хоердохи дуудалгын депутат, Буряад-Монголой Верховно соведэй президиумэй гэшүүн байхан юм. 1948 ондо Буряад-Монголой 25 жэлын ойн баяраар дашарамдуулан аймагынгаа ажалаа абьястайгаар ябуулһанай түлөө Будаев Пыл-Доржо Будаевич «Ленинэй орденээр» шагнагдаа.1950 ондо Бургастайн хунгуулиин тойрогһоо Сэлэнгын аймагай соведэй депутатаар хунгагдаа, саашадаа областной комитетэй административно таһагай даагшаар хүдэлһэн байна. Хамаг хүсэ шадалаа, бээ гамнангүй ажалаа, 1954 ондо хүндэ үбшэндэ дайрагдажа наһа барахадань, Москва хотын Введенскэ хүүр дээрэ табигдаһан байна.Тэрэ сагай залуушуул комсомолой гэшүүд боложо, басагадууд гое урта гээгүүнүүдээ оодхон болгожо тайраад, хүгшэн эжы абадаа яһала хараалһан лэ байна.

Газарын зургаанай нэгэн хуби
Гансаараа улайгаа эСэСэСэрнэй
Гансахан үеымнэй нэгэ нүхэд
Гараараа барисаатай комсомолшууд

Бүмбэрсэг зургаанай нэгэн хуби
Бүрхэжэ улайгаа эСэСэСэрнэй
Бүгдэ үеымнэй бидэ нүхэд
Бүхээн барисаатай комсомолшууд

Замбуулиин зургаанай нэгэн хуби
Захадажа улайгаа эСэСэСэрнэй
Залуушуул үеымнэй бидэ нүхэд
Забһаргүй барисаатай комсомолшууд

(Арадай дуунууды
Бадужинава Радна – Цыбик Бадмацыреновна
1998 ондо хэлэжэ үгөө)

1930 онуудаар хамтын ажал ябуулха гээшэ хүшэр хүндэ хэрэг байгаа. Олон ламанар, миин юрын хүнүүд хардалгада орожо, түрмэ, ссылкэ, концлагерийн аймшагтай байдалда дайрагдаа. Тэрэ сагай үедэ манай нутагай- шье хүнүүд элдэб хэмжээнэй хэнээлдэ хүртэнэн байна: Балданов Цырен-Доржи 1877 оной, Балдандоржиев Бальжинима 1894 оной, Жугдуров Цырен-Доржи 1895 оной, Батомункуев Жугдур, 1871 оной, Доржиев Даба 1902 оной, Будаев Еши-Доржи Бадмажапович 1905 оной- Кяхтада буудуулжа алуулһан байна. Мүн үшөөш олон хүнүүд ссылкэдэ ябуулагдажа, гэдэргээ бусажа ерээ үгы .Эдэ хүнүүдэй эзмэ үгыгөөр гэмнэгдэнэниинь 1990-ээд онуудаар сагааруулагдаба.

ХУХЮУ САЙХАН ЗАНТАЙ

Нара шэнги толоржо, сара шэнги гэрэлтэжэ, нюдэндөө галтай, хүл хүнгэн, ходол энеэдтэй зугаатай, сайн санаатай, үргэн сэдхэлтэй-иймэл дээ манай шэнхай.

Тамчийн дасны хормой доро Сагаан Гол гэжэ нютга бии ем. Энэ нютгагта намары дунда сарда 1950 ондо хонишон айлы гэр бүлдэ таван үхибүүды нэгэн болохо - Дондукова-Жалсанова Бутыд Будажаповна болно.

Сургуулийн настай болходонь (эжынь Манидариева т.Любындэ байлгаад), Сайдмы сургуульда "А" үзэгтэй түрүүшынхөө танилсаа. Хожомонь Рыбзаводто, Сэлэнгын интернатда сорсон намтартай.

4 соо 8-ти анги хүртрөө Хяагтын интернат-сургуульда номоо үргэлжэлүүлээ. Тэрэ сагта малчады үхибүүд интернадаар байдаг байгаа гүү дээ. Амаралтынгаа үдэрнүүдтэ нэгэ хүн ержэ аваашаа саа , гэртээ ошхо, үгы саа тэндээ байха аргатай байгаа. Томхон болходоо хэды копейка баряад кинондо ошхо, али үгы саа музей ошчо хардаг байгаады, гэжэ хөөрдэг Бутыд Будажаповна.

Сургууляа дүүргээд, саашаа мэргэжэлдэ сорхо аргагүй байсандаа мүнөө болтроо халгалдаг гээшэ. Сургууляа дүүргэснэгээ сүүлдэ Улаан Үдэ хото ошчо түрэлхидтөө тусалха, үхибүүдын харалсаха аргатай болобо ха.

Залуу насны инаг дурны бурьялдаа хүртэжэ, Бутыд басагамнай Жалсанов Дашанима абгайтай танилсажэ, айл больжо, нютгагтаа түбхинэжэ, үнэр баян бүлэ больжо, эбтэй эетэйхэн таван үхибүүдэ гарын ганзагада, хүлын дүрөөдэ хүргэжэ, түрсэн нютгагтаа ажасуусан байна.

Дашинима абгаймнай ажалча бүхэриг хүны орто наса эдлэжэ, аша зээнэрингээ дунда жаргажа сууха хуби заяагүй байснынх ехэл харам

тай. 47 настайдаа хүндэ үбшэндэ даруулжа, гэр бүлөө орхижо, энэ настайгаа хахасан ошоо.

Хоёр хүбүүдэнэ баса залуу насандаа үгы.

Иимэ ехэ гашуудалда ороош саа, Бутыд Будажаповна бээе шангаар барижа, дэлгэр арюун санаа бодолтойгоор ажасууна.

Бутыд Будажаповна бүхы насаараа Сайдмынгаа сү саалингаа фермэ дээрэ саалишанаар наснынгаа хүндэтэ амаралтада гартараа ажаллаа.

Комсомол, Коммунист партиин гэшүүн.

Ажалдаа амжалта туйласан малшадаа урмашуулхаяа совхозы правлени Прибалтикаар аяншалха пүтвэко үгсэн байна.

Бадмажап Аюшеевич-хадам абань, бэригээ ехэ сайнаар үргэжэ, үхибүүдын харалсажа байсан байна. Тиигээд, Бутыд Будажаповна хэлдэг: "Хадамда гаржа ехэ сайн сайхан, үнэр баян байгаады. Хадам абам хуу эмэндэ намай соргосон хүн".

Мүнөө Бутыд Будажаповна Улаан Үдэ хотодо бага хүбүүнтэйгээ арваад жэлы хугасаа соо түбхинэн ажасууна. Солбон хүбүүнх ехэ гартээ дүйтэй хүн гээшэ. Гэр соохи бүхы бараа: стол, стул, ханза, гунгарваа г.м. хэрэгсэлнүүды уран гоеор, наринаар бүтээдэг. Сайдам нютгагтаа сууварган бүтээлсэсэн байха. Уран сиилэгшэ, хээ гаргадаг хүн.

Гомбо хүбүүнх түрсэн нютгагтаа үхэр малаа хараад, гэр бүлөөрөө амгалан тэнюун ажасууна.

Одхон алтан басгань Улаан Үдэ хотодо хүүгэды сээсэрлигтэ хүндэтэйгөөр ажаллана.

Бутыд Будажаповна Дондукова-Жалсановае 70 наснын ойгоор бус Сайдам нютгагы хүн зон хани халуунаар амаршална.

Ажабайдалы хүндэ замые Эрэлхэгээр даваалта, Ажалы хүндые тэсчэ гараалта, Үндэр насны жаргалы Үзэхэ байналта.

Он жэлы ошохо бүри Омог дорюун зандаа, Сара жэлы ошохо бүри Сайхан сарюун зандаа, Амгалан тэнюун суухатнай Үнэн сэдхэлээсээ үрэлнэдэ.

Надежда МИТАПОВА,
Сайдам нютга

